

Bréfa- og málasafn Benedikts Sveinssonar 1893-1945, 6. hluti

Bjarni Benediktsson – Benedikt Sveinsson – Úrkippur – Heroldens Annoncebureau

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Benediktarskjöl
Askja 5-19, Úrkippur 1932-2

Danske agenter og Norge.

Da Danmark i 1814 opgav Norge beholdt det dog noe. Foruten de norske skattlande hadde det et kulturelt og litterært overtag og mange danske handelsforbindelser med Norge levet videre, mens Norges avsetning i Danmark skrummet inn.

Enkelte av disse tradisjonelle fortrinsrettigheter har levet inntil nu. Blandt disse er de skandinaviske generalagenturer i Kjøbenhavn. Men de synger også på siste verset. Svenskene vil ikke være underbruk og vi heller ikke. Den som vil selge i Norge bør ha sin representant her.

Bevegelsen har imidlertid gjort det danske forretningsblad «Børsen» urolig. Efter å ha varmet opp et gammelt cirkulære fra den norske handelsstand til utenlandske forbindelser om saken, forteller det om en norsk agent, som har skrevet følgende til et tysk hus:

«da de henværende firmaer meget uglene kjøper gjennem danske agenter og firmaer, hvorfor jeg tror det vilde være hensiktsmessig for Dem å tre i forbindelse med en norsk representant.»

«Børsen» bemerket i den anledning følgende, som vi herved bringer til norske agenters og norske firmaers kunnskap:

«Inntil videre vil vi vegre oss ved å tro, at henvendelser av denne art og i denne form er almindelige innenfor den norske forretningsverden, hvor man formentlig i ikke mindre grad enn i andre land vedkjenner sig fair ogloyale handelsmetoder. Der er ikke noe å si til, at norske agenter etter evne gjør deres danske kolleger rangen stridig, men de bør kjempe med blanke våben og ikke ved et uverdig undermineringsarbeide søke å bøte på det handicap, de i kraft av en mindre central beliggenhet og en måskje mindre fullendt handelsorganisasjon har i konkurransen.

Under Grønlandsfeiden har vi såvidt mulig undgått å tale om «danskfientligheter» i Norge; men viser det sig, at de i Grønland anvendte okkupasjonsmetoder skal overføres også på det økonomiske område, lar dette standpunkt sig neppe oprettholde.»

Vi gir avkald på å diskutere forretningsmetoder med det danske blad og vi skal forøvrig ikke møtelegå «Børsen».

Det danske blads tone likemeget som det faktiske innhold av dets uttalelser vil sikkert virke til å bevare herredømmet i Norge for de «skandinaviske generalagenturer». Spesielt dette med Grønland var et fund. Det er åpenbart, at det må virke stimulerende. Dersom det engang lykkes danskene å kaste våre fangstfolk ut av Øst-Grønland og berøve dem en del av deres levebrød, så vil de danske salg i Norge gå strykende. Man kunde fristes til å forme det sådan: Jo mere Grønland for Danmark, desto mere danske varer til Norge.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

MORGENBLADET

31. AUG. 1932

Verdifulle samlinger kom med „Polarbjørn“

Omkring 5000 numre til for- deling på de forskjellige museer.

Igår ettermiddag kom «Polarbjørn» til Oslo etter sin vellykkede ferd til Øst-Grønland. Den brukte tre dager til turen fra Alesund til Oslo. Underveis anløp båten Hor-

ten, hvor begge flyvemaskinene, «Quartsiluni» og Wilhelm Omsteds Sparta-maskine blev satt i land. Den store maskinen skal foreløbig bli i Horten. Den mindre blev fløjet til Kjeller av leitnant Aagenes. Fra Horten gikk «Polarbjørn» klokken 11 igår formiddag.

Straks etter ankomsten hit gikk man i gang med losningen som vil være tilendebragt i løpet av dagen idag. Det var en mengde gods, som blev heist op fra båtens indre regioner og fra dens dekk, som var fullstendig overfylt av kasser og andre kolli. Det var hele det vitenskapelige utstyr ekspedisjonen har hatt med sig, instrumenter, restrende proviant med videre. Og så samlingene!

Disse blir fordelt på de museer som skal ha dem. Zoologisk museum er det som får de fleste numre, fra moskusokser til de minste småkryp. Zoologen Løyning har samlet flere hundre numre i samarbeide med preparantene Siggeson og Hansen. Det museum som får sig tildelt det næst største antall numre fra årets ekspedisjon er antagelig det botaniske. Her er det botanikeren Sigurd Aandstad som har samlet inn. For

Etnografisk museum er der rikholdige samlinger som tilføres det ved ekspedisjonens deltager Søren Richter. Også Geologisk museum og det paleontologiske får sig tilført verdifulle ting, prøver av bergarter og forsteninger.

Bearbeidelsen av hele dette materiale vil komme til å ta mange måneder. Hvad det veldige fotografiske materiale angår er luftfotografiene allerede i Berlin til fremkallelse, flyvefotografen Max Bundermann reiste nedover med dem straks etter ankomsten til Norge. Det er omkring 3000 bilder som er tatt fra luften og det er disse som danner grunnlaget for det kart som derefter vil bli utarbeidet over Eirik Raudes Land. Foruten luftfotografiene er der dessuten en stor samling fotografier, som likeledes allerede er til fremkallelse. Blandt samlingene har vi også det materiale som hydrografen, kaptein Hermansen samlet og videre et astronomisk som etter bearbeidelsen skal sammenholdes med hvad man har før av lignende art. Endelig må nevnes de mange vannprøver, som under de oceanografiske undersøkelser er blitt tatt dels fra stasjoner i fjordene og dels ute ved kysten. Vannprøvene blev forøvrig losset i Alesund, hvorfra de tillikemed optegnelser over oceanografiske temperaturmålinger blev sendt til Geofysisk Institutt i Bergen til bearbeidelse.

Med et rundt tall kan man si at årets Grønlandsekspedisjon med «Polarbjørn» har bragt omkring 5000 numre av forskjellig slags til videre behandling innen de forskjellige vitenskapsgrener.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: N. H. & SJØFARTSTIDENDE

31. AUG. 1932

Saken vedkommende „Amet“'s kondemnasjon på Grønland.

Fra høiesterettsadvokat T. F. Halvorsen har vi mottatt:

Høiesteretts avgjørelse i denne sak har i forskjellige aviser vært referert på en måte som etter min mening ikke er korrekt. Særlig har overskriftene ofte vært ganske vill-ledende. Som advokat for Æolus i Høiesterett, vil jeg gjerne derfor gi en liten redegjørelse:

Sjøretsdommen gikk ut fra at D/S «Amet» var lovlig kondemnert og faktisk kendemnabel på Grønland.

Ved Høiesterettsdom er det fastslått at skibet ikke var lovlig kondemnert på Grønland og at forsikringstageren hadde forsømt sine plikter overfor forsikringsselskapet, slik at han på grunn av sine poliser intet krav hadde overfor dette. I så henseende har forsikringsselskapet prinsipielt fått full rett i sitt standpunkt i saken.

Nu er imidlertid forbordet det

at Æolus — for å bevise at skibet ikke var kondemnabelt — sendte en ekspedisjon til Grønland for å undersøke forholdet. Denne ekspedisjon fant skibet å være i så god forfatning at man mente det var det eneste riktige å søke å bringe det hjem, og dette forsøk ble gjort tiltross for at skibet var berøvet praktisk talt alt sitt utstyr og maskinen delvis demontert. De foreliggende mangler i så henseende blev i løpet av kort tid utbedret. Imidlertid fant Høiesterett at Æolus måtte bære ansvaret for denne transport av skibet hjem til Norge, selv om den i og for sig var fullt rimelig, men Høiesterett har begrenset ansvaret forsåvidt til kun å omfatte hvad skibet var verdt på Grønland i skadelidt stand på det tidspunkt slepeeksedisjonen avgikk. Hvor stort beløp der i så henseende skal betales, skal avgjøres ved rettslig skjøn.

Høiesterett har altså omstyrtet Sjørettens dom. Det er derfor i realiteten Æolus som har vunnet saken — ikke omvendt, slik som referatene nærmest gir inntrykk av.

—0—

NORGES ÆLDSTE OG STØRSTE ANNONCEFORRETNING

**HEROLEDENS
ANNONCEBUREAU^{AS}**

STORTINGSPLASS 7 · OSLO

Trykte saker!

Mr.
Althingssjáresident Benedikt Þreinsson,

Reykjavík. Ystard.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

30/5.32

Bladets navn:

Aalesund Avis

Msk. „Nyegg“ kom til Aalesund igår

Det skal på kveitefiske ved Vest Grønland.

A/S Storeggas 2net nybygg, msk. «Nyegg», kom igår til Aalesund hvor det lå til ved Storneskaien og var den hele dag gjenstand for almindelig beundring fra de mange besökendes side.

«Nyegg» er søsterskip til «Brategg» og har de samme dimensjoner, den samme ideelle innredning og det samme tip-top moderne utstyr.

Skibet skal nu gjøre sig klar for kveitefiske ved Vest Grønland og går herfra onsdag eller torsdag. Det føres av skipper A. Standal.

Trondhjems mek. verksted, hvor disse moderne motorskibet er bygget, har all ære av det utmerkede arbeide som er utført og for byens og landets fiskerflåte betyr de to nybygg en siel den og meget verdifull tilvekst.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets nummer:

28/1-32
*Frinnereposkun
Galtiind*

Danskene

har ikke tidligere hatt noen fangstvirksomhet i polartrakte-
ne. I de senere år har de for-
søkt sig med sådan drift på Øst-
Grønland. Beveggrunnene var
av politisk karakter. Derfor kun-
de disse forsøk holdes gående ved
hjelp av milliontilskudd fra sta-
ten og fra private. Når resulta-
tet blev bedrøvelig, det var bare
som å kaste pengene ut av vin-
duet, søker danskene nu å veite
skylden over på de nordmenn,
som har vært istand til å utnyt-
te næringskilder som finnes i
disse strøk. Dermed venter man
å få det politisk utbytte som var
hensikten med pengeydelsene. —
Slik må vel virke i Haag. Ja,
visst bør det virke. Det er bare
egnet til å vise hvilken nasjon
som har forutsetningen til å be-
sitte og bruke landet der borte.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

30/-
32

Bladets navn:

Sunnmørsposten

Aalesund

„Fridtjof Nansen“ til Vest-Grønland.

I sommer er det utenfor Vest-Grønlands-kysten samlet et større antall norske fartøier enn i de senere år. Hundreder av våre fiskere må i månedsvise være bort fra moderlandet, uten noen forbindelse med dette, eller med nærmeste land. Det gjelder jo særige regler og strengere bestemmelser enn ellers i verden for anløp av havne på Vest-Grønland.

Under disse omstendigheter er det også et sterkere behov enn før for utsendelse av et opsyns- og assistanse-skip i disse farvann. På denne måte kan våre fiskere få post hjemmefra, og avsende post som kommer hurtig frem. De kan få lægetilsyn og hjelp på andre måter.

Det eneste fartøi det kan bli tale om å sende er opsynsskipet «Fridtjof Nansen». Dette har nu utført en del oplodningsarbeide under Finnmarks-kysten, Bjørnøya og Svalbard og skal fortsette med dette. Deretter skal det overta sin regulære opsynstjeneste ved Island.

Overfor ønskeligheten av at også våre fiskere utenfor Vest-Grønland får forbindelse med moderlandet gjennem et opsynsskip, hvorom regjeringen har mottatt henvendelse, skal det etter hvad Sunnmørsposten erfarer være fattet bestemmelse om at «Fridtjof Nansen» skal gjøre en tur også til disse farvann.

Meddelelsen herom vil vekke megen tilfredshet, særlig hos dem som har sitt yrke så langt borte fra hjemmet og deres pårørende.

«Fridtjof Nansen»s tur til Vest-Grønland vil visstnok finne sted i forbindelse med og før dens overtakelse av opsynstjenesten utenfor den islandske kyst, i juli.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: **AFTENPOSTEN**

6. JUNI 1932

AFTENPOSTENS KRONIKK

Professor N. Gjelsvik:

Danmarks rett til Grønland — fem artikler om professor Knud Berlins bok om dette tema.

VII.

Mangler ved Berlins bok som agitasjonskrift. Den hindring som social fordom m. v. er for tenkeevnen.

Selv som agitasjonskrift i utlandet liser Berlins bok av visse mangler, som kunde fjernes under oversettelsen uten skade for det gode formål. Der er nemlig argumenter som er av den art, at selv utlendinger som ikke er inne i emnet, kan bedømme verdien av dem.

Et eksempel s. 147: Verden er full av forbud, sier hr. Berlin; hvorfor skal den så ikke også ha det forbud som ligger i den danske avstengning av Grønland?

Efter den vanlige logikkens regler er det, for at Berlins slutning skal virke overbevisende, ikke nok at verden er full av forbud som de mot drap, tyveri, voldtekts etc. Det som må til det er at verden er full av slike forbud som Danmarks avstengning av Grønland. Eller at verden i det minste er full av forbud som rimelig kan stilles i klasse hermed. Men det er verden som bekjent ikke. Danskene er de eneste som på vår planet oprettholder

et slikt forbud i våre dager.

Slike argumenter som det jeg nu har nevnt fra Berlins bok, kan bare være til hjemmebruk, de egner sig ikke til utførelse.

Til opbyggelse i Danmark kan de endog være aldeles udmerkede under forutsetning av at man der i denne sak kan påregne en social fordom (massefordom; herunder går også det man kaller nasjonal fordom), som er tilstrekkelig stor til å hindre den normale bruk av den menneskelige tenkeevnen.

I alle land er der social fordom. Så det er selvfølgelig ikke noget særskilt for Danmark.

Hos oss er det også en Guds velsignelse. Her møter vi endog den eiendommelighet, at her i en ikke liten utstrekning finnes fordom som rettest må settes under rubrikkens dansk importvare. Derfor har det ikke vært vanskelig for hr. Berlin å komme med citater fra norske statsborgere; citater som kunde anbringes til støtte for danske synspunkter, hvor tåpelige de enn er i sig selv.

Her fristes jeg virkelig til citater fritt dikterens ord:

6—6—1932.

«Best en stakkar vekk sig skynder.
Skal en bære andres synder,
må en snart i bakken segne; —
de er tunge nok ens egne.»

Det vil anvendt i denne sammenheng si: Når det gjelder social fordom, burde vi som andre folk kunne greie oss med hjemmeavl, og ikke behøve import, som bare kan være til glede for eksportlandet.

At min lærde og udmerkede kollega professor Berlin, som har skrevet en forfatningsrett, som er førsterangs, kan sette ihop en slik bok som den jeg har anmeldt i disse artikler, må skrives på den sociale fordoms (og måske på en del andre massefenomeners) konto.

Dette må nevnes og understreses; ellers vilde man gjøre forfatteren stor urett.

Høffding har i sin Etik også været inne på den hemning eller hindring, som social fordom og andre masse-fenomener er for tenkeevnen. Socialpsykologiske forfattere i nyere tid omhandler dette viktige emne mer inngående. Berlins bok er et udmerket eksempel på teoriens riktighet.

I henhold til det som nu er sagt må særlig fremheves: Når social fordom enten alene eller sammen med andre massefenomener, f. eks. social uforskammethet*, har ført en videnskapelig forfatter på avveie, kan han med rette anvende den Peer Gynt'ske filosofi:

«Jeg har feilet. Ja; — men det er dog en trøst,

* Social uforskammethet eller masseuforskammethet er et emne, som kunde trenge en særskilt artikkel. Der skal jeg såvel ved leilighet.

at jeg feilet på grunnlag av stillin-
gens brøst.

Det var ikke selve perso-
nen der falt.»

Jeg har hatt stor nytte av å studere Berlins bok. Så jeg er virkelig takknemlig for det svære arbeide forfatteren har tatt på sig i patriotisk begeistring. Det er alltid gildt å lese noget av de ivrige i

ånden, selv i tilfelle da man ikke er enig hverken i resultat eller begrunnelse. Boken gir oss et godt innblikk i dansk tenkemåte. Kan skje like meget ved det den ikke sier som ved det den sier. Overfladisk lesning nyter ikke. Man må gjøre slutninger fra det som forfatteren skriver et sted, til hvad der må gjelde for andre spørsmål som han tier om; eller som han bedømmer i motsatt retning.

Her kunde et eksempel være på sin plass. I 1262, da islendingene gjorde unionen med Norge, var skibsfarten mellom landene vanskelig med de åpne havskib man hadde den gang. Den felles norske-islandske konge lovet da islendingene at han skulle sende 6 fartøyer fra Norge til Island hvert år. Dette for å sikre ferdselet som man ellers var redd for kunde gå i stå eller bli utilstrekkelig.

«Det er Begyndelsen til det kgl. Handelsmonopol, som senere i mange Henseender skulle blive saa trykkende for Landet», sier profesor Berlin s. 40.

Så kommer et tidskifte i skibs- fartens historie. Man fikk gode dekkfartøyer, så seilasen til Island blev sekket lett, sikret og billig fra alle europeiske land. Hædde

ferdselen og handelen da været fri, vilde kjøbmennene fra de forskjellige land, f. eks. fra Holland, England og Tyskland, ha kappes om å selge billig til islendingene og kjøpe til gode priser deres varer. Islendingene bad derfor om å bli monopolhandelen kvitt, som før nevnt.

Men nu blev denne handel drejet fra København, og en fullstendig forandring i forfatterens syn inntreder: Fra en forbannelse forvandleres monopolhandelen plutselig til en velsignelse for islendingene, idet man i København mente man måtte beskytte dem mot «den fri Konkurrences Farer» (s. 150).

«Når utgangspunktet er galest blir tidi resultatet originalest» som der står hos en kjent forfatter.

I parentes sagt: Beskytteleisen mot den «frie konkurranses farer», håndhevedes av den danske monopolhandel med strenge forholdsregler. Herom forteller Konrad Maurer: Den islending «som kjøpte et par alen tøi av en uberettiget handelsmann eller solgte til en sådan et par fisker, blev dømt til prylestraff, tukthus eller til tap av sin hele eiendom». Som vi ser: Man behøver ikke å genere sig eller å økonomisere med straffeondet når man skaffer folk den velsignelse å kjøpe dyrt og selge billig.

VIII.
De diplomatiske tradisjoners kom-
plekser.

Så kommer vi tilslutt tilbake til «de diplomatiske tradisjonene», som de danske avisene trakte os ifor sommer, fiott og overlegen som

det somme
når de tale
Ak ja!
årene før
med Danma
til en forb
føring. De
Østerrike n
vensjon fra

De dans
tiden inne
at Danmar
samlede op
der Etsch
Bismarck f
Ja, slikt
beste. Så
dømme stre
get sier til
«Kloke hø

Nu jeg
skjønner je
mentalitet
danske stat
gjorde i åre
årene etter
sig. Da ku
havd derom
hel del av
til en beste
om de o
hadde m
klokkesl
for krav s

I den ti
tale om, vis
sig i besidd
het i en skje
foralt synt
bedømme ri
sjon i Euro
dervurde
samling s
tydning.
Dette ka

r sig virkelige storfolk,
r til småfolk.

Bismarck hadde i
1864 bruk for en krig
ark for å samle Tyskland
undsstat under prøsisisk
t var nødvendig å få
med for å hindre inter-
Frankrike.

ske statsmenn fant da
til å stelle seg så viselig
fikk den tyske nasjons
union imot sig, — «von
bis an den Belts». Og
ikk det som han vilde,
hender stundom selv de
det er langt fra mig å
ngt. Eller som ordspro-
trøst i slike situasjoner:
s kan også verpe ute». «
har lest Berlins bok
g bedre enn før den
som kunde føre til at de
smenn stelte sig som de
ne før 1864. I de første
1866 viste det samme
nde Danmark etter alt
i foreligger, ha fått en
Nord-Slesvig i henhold
mmelse i Pragfreden,
anske statsmenn
erket sig tidens
ag og ikke været
store.

I som det nu har vært
te de danske statsmenn
else av stahet og steil-
ebnesvanger grad. Frem-
de mangel på evne til å
stig den politiske situa-
pa. Blandt annet un-
erte de den tyske
bevegelses be-

ster et visst lys over den

arroganse som den danske
regjering har vist i sin Grønlands-
politikk mot oss i 1921 og i 1931, ja
også i 1924, da den «listige» plan
utklekkedes. Arten og mentaliteten
er den samme nu som for 60—70 år
siden; og risikoene mindre. Faciten
gir seg da av sig selv. De danske
aviser har således i en viss for-
stand hatt rett til å tale om de
danske «diplomatiske tradisjoner» i
forbindelse med Danmarks Grøn-
lands-politikk. Eller som man sier:
«Det går stundom troll i ord».

Det forlaget i Tyskland som har
gitt ut den tyske utgave av profes-

sor Skeies skrift om Grønlands-
saken, har på et papirbånd rundt
boken satt denne påskriften: «Denne
konflikt om et land som man får
vite slett ikke er nogen verdiløs is-
blokk, viser at Danmark her bærer
sig ad mot Norge som i Nordslesvig
mot oss». I Danmark blev man me-
get fortørnet over denne påskriften,
og kastet sig over Skeie, som ikke
hadde hatt det minste med den å
gjøre.

Professor Berlin oppholder sig
også herved (s. 25*), og tilfører at
det er ikke helt lett å forstå, hvad
der sikttes til.

Dette vil jeg gjerne gi ham mid-
ler i hende til å forstå. Han kan
bare sette sig til å studere en tysk
fremstilling av Slesvig-Holsteins
historie. Jeg kan anbefale en bok
av professor Brandt i Kiel. For
nogen få år siden kom det ut en
dansk utgave i København. Boken
er umåtelig velskrevet og har gode
orienteringskarter.

Den som leser denne bok med
vilje og evne til å sette sig inn
i et annet folks tankegang og fø-
lelsesliv, vil lett skjonne, at enhver
holsteiner, ja antagelig enhver
anden tysker, som lærer Grøn-
landssaken å kjenne, vil gjøre
netttop den samme refleksjon som
det tyske forlaget.

For en dansk videnskapsmann
vilde det ha vært bedre å benytte

*) At professor Skeie ikke har hatt
noget å gjøre med påskriften er
oplyst i avisene. Men professor
Berlin forsømmer å nevne dette,
og det uaktet det mest interes-
sante ikke er påskriften selv
men hvem som har gjort den.
en tysker eller en nordmann
en videnskapelig metode for å lære

å forstå enn å skrive således som
professor Berlin gjør.

Tilfellet er typisk, ikke bare for
Berlin selv, men for danskene i det
hele. De har ingen særlig evne til
å sette seg inn i andre folks tanke-
gang og sjellev.

De går i sine egne fordømme,
som de regner for den sanne vis-
dom, i opriktig kulsvier tro fra
øverst til nederst; og leg og lær d
uten forskjell. Dette er i og for sig
selvfølgelig ikke noget særskilt for
dem. Det er bare graden om å
gjøre. Og i så måte holder dan-
skene fremdeles en stormakt-
standard, særlig blandt de nor-
diske folk. Dette kom så rørende
nauvt til synne i ånden og tonen i
statsminister Staunings tale på
Domkirkeodden ved Hamar 6. sep-
tember 1931.

Og da er skuffelser ikke til å
undgå i en verden som vår.

Her kommer vi naturlig inn på
et spesielt spørsmål: Professor Ber-
lin skriver i sin bok om våre kom-
plekser. Og han synes visst han
uten videre har rett til det, siden
avdøde statsminister Kolstad
på møtet på Domkirkeodden talte
om «undertrykte komplekser» i an-
ledning av Grønlandssaken. En
socialpsykologisk analyse av Grøn-
landssaken både fra norsk og fra
dansk synspunkt (ja også fra
svensk for den saks skyld) vilde
ha stor interesse. Og jeg skal kan-
sje komme tilbake hertil ved en
senere leilighet.

Foreløpig vil jeg anbefale dan-
ske videnskapsmenn og publicister
å beskjæftige sig noget med denne
side av saken; og herunder ikke
glemme danskene egne
komplekser.

De ligger nokså tydelig i dagen.

N. Gjelsvik.

660

telefonnummer (centralbor
med idag
til alle avdelinger.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

N. H. & SJØFARTSTIDENDE

4. JUNI 1932

Grønlands-kveiten populær i England.

Stor interesse for årets norske ekspedisjoner.

Lord Rothermere: Spis mere fisk!
En „fiskedag“ om uken?

Brev fra «N. H. og S. T.»s korrespondent i London.

London i juni.

En nordmann, som er beskjefliget i fisketraden i Grimsby, forteller under en samtale med «N. H. og S. T.»s korrespondent, at interessen for de norske fiskeekspedisjoner til Grønland er meget stor blandt de britiske fiskehandlere. Frossen Grønlands-kveite er blitt en populær vare, og det er da også en herlig fisk, hvis omsetning byr på mange muligheter. Den største kveite, som er kommet til Grimsby, blev forleden dag solgt til fiskehandleren Tom Moore. Kveiten var 8 fot lang og 8 fot omkring, veiet 39.5 stone (en stone er 14 pund) og blev betalt med 21 pund på fiskeauksjonen. Den blev forøvrig fanget i trawl utenfor Island av trawleren «Great Admiral», hvis besetning hadde en hel kamp med å få livet av «sjøuhyret».

Fangstmeldingene fra Grønlands-ekspedisjonene er bra, men ennu er det jo i tidligste laget. «Thorland» har det mest moderne utstyr og har endog «Ekollodd», således at man kan finde fiskebankenes kant, hvor kveiten står. De ombyggede hvalbåter og de hurtiggående motor-dorier sørger for, at kveiten hurtig bringes ombord, hvilket er av den største betydning for å opnå første klasses vare. Når enkelte tidligere ekspedisjoner har fått dårlig pris sies dette å skyldes, at man har latt fisken bli for gammel (for lang transport til morderskibet), idet kravet er at fisken må fryses inden den er 24 timer.

I England er der som bekjent nu 10 pct. fisketoll så det er en fordel for de ekspedisjoner der går under britisk flagg. Helier Bros. fra Hull har i år kun «Arctic Prince» (ex. «Helder») på Grønlands-ekspedisjon, idet den langt større båt «Arctic Queen» ligger oplagt. Den middelsstore kveite er mest populær i England, 20—30 pund tung, idet den enkelte detaljhandler synes det blir for meget med en hel kjem-

Lord Rothermere.

pe-kveite. Nu får man, især på grundere farvand, også en stor mengde torsk på linene. I en tid har der vært arbeidet for å introdusere torskefilet på det engelske marked. Det går fremad, og enkelte ekspedisjoner (som «Thorland») har sikret sig kontrakt for levering av større kanta torske-filet.

Nyeste nyt fra det engelske fiskemarked er forøvrig at selveste blad-lorden Rothermere er begynt å interessere seg for det. Hendeslen går for sig helsides i hans «Daily Mail». Han vil at England skal ordne sin handelsbalanse ved at det ved lov påbydes en fiskedag om uken, minst en, da det ved forbud skal være umulig å opdrive et kjøtt-rett i verdens verste kjøtt-konsumrende land. Sådan lovbeftalt fisketing tror han vilde bli populær og føre til salg av langt større mengder britisk fisk, noe som vilde hjelpe en britisk næringsgrens arbeider under så tunge kår som fiskerne.

Lorden påpeker, at England nesten forblødde sig i krig, men den verste feil fant man først da verdenshandelen brøt sammen: Man hadde vennet sig til å bruke for mange penger, levet over evne,

og såvel stat som kommuner hadde vennet sig til en flohet som tiden ikke tillater. Krisen kom, og tross beroligende ord fra enkelte statsråder er der andre innen regjeringen som åpent står frem og sier at der er ennu meget vondt igjen, man har ikke set det verste enda.

Lorden ser også mørkt på tingene nu. Nasjonalinntekten er neppe over 2550 millioner pund, men i skatter og avgifter betales der henved 1000 millioner pund året. På øya bor 45 millioner mennesker sammenpakket, og nærmere 3 millioner hever arbeidsløshetsbidrag. Landet selv brødfører neppe over 18 av de 45 millioner. I siste år importerte man matvarer for 400 mill. pund. Men fra dag til dag blir det verre å selge britiske varer i utlandet for å skaffe kontanter til den importerte mat. Lorden kommer i denne orbindelse ikke inn på konsekvensene av den toll-politiske omlegning, som han har vært med på å drive igjennem, men konstaterer at siste år kjøpte man for minst 110 mill. pund mere enn man solgte for, og fortsetter man å leve på denne måte vil man snart bruke op sin kredit i utlandet, skremmer han. Han vil ha redusert ukeregningen på matvarer, som er 8 mill. pund til utlandet, ti «England lever i enslags finansiell beleiringstilstand», sier han og spår at varer krisen lenge nok vil man bli tvunget til å innskrenke importen og gå til statsorganisert rasjonering som under krigsen.

Blad-lorden synes den propaganda trawl-eiernes forening igangsatte for å øke forbruket av

En bra representant for Grønlands-kveiten.

fish (Eat more fish, that's the doctor's wish) var i og for sig høist formålstjenlig, og han vil at denne propaganda skal fordobles ved offentlig bidrag og støtte. Der må spises mere fisk, sier han, britisk fisk, og en kjøtt-løs dag må påbydes. Hans statistiske avdeling har regnet ut at England bruker årlig over 220 mill. pund til kjøtt og derav går 130 mill. til utlandet. Ved en påbuddt kjøttløs dag om uken vilde han matematiske innspare 30 mill. pund eller 600 mill. kroner, et heløp han uten videre mener kunde fratrekkes innførselen og handelsbalansen rettes tilsvarende. Han vilde videre ha «bestemmelser om innskrenkning i importen av kjøtt», men avholder sig kloklig fra å bruke ordet kjøtt-toll, som er høist upopulært inden de brede lags millioner som holder hans populære aviser.

Hvad han dog især er ute etter er å hjelpe Englands 60,000 fiskere, og han minner om hvilket utmerket arbeide i forsvarets tjeneste trawlerne gjorde under krigen. Han kommer ikke inn på at omsetningssystemet i England er således laget at fisk er dyrere enn kjøtt, men regner ut at en fiskedag pr. uke «vil øke forbruket av britisk fanget fisk med 250,000 tonn om året, og derved øke fiskeri-næringens inntekter med 5 mill. pund». Der finnes ca. 2000 trawlere, hvorav endel nu ligger oplagt, som da alle vilde bli travelt beskjæftiget, hvilket vilde sette penger i omøp på mange hold, bl. a. avta 3,5 mill. tonn kull om året. Og der er 40,000 fiskeutsalg som vilde få slik øket omsetning at de kunde slå ned prisene i samme forhold som prisene på andre matvarer er fallt.

Lordens interessante forslag konkluderer med forslag om «one fish day a week», idet han minner om at dronning Elisabeth i 1593 påbød 2 fiskedager om uken. La oss slutte med uklokt å forsømme den storartede tilgang på levnets midler som naturen har tilrettelagt i form av sjøbruket rundt de britiske kystrer, sier han.

M. M.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: ARBEIDERBLADET

4. JUNI 1932

Doktor Scharffenbergs sannheter om Grønland.

For å svare dr. Scharffenberg i hans egen tone som jeg omsider har lært mig å forstå, må jeg først og fremst si at hans innlegg i «Arbeiderbladet» nr. 138 ikke på noe punkt rokker det jeg har fremholdt om Egede-koloniene på Grønland, at det heller ikke bringer noe nytt, men bare er en gjentagelse av det ultradanske standpunkt han hele tiden har forsvar i Grønlandsaken.

Jeg tviler ikke et øieblikk på at dr. Scharffenberg mener det særlig, når han stadig snakker om norske, vel å merke *bare* norske villfarelser, og danske, vel å merke *bare* danske sannheter i Grønlandsspørsmålene. Men jeg

begriper ikke at han forunder sig over at man tviler sterkt på at han dermed har sagt den fulle og hele «videnskapelige» sannhet om Grønland til evige tider!

Det «Grønland» doktoren ønsker å si sannheten om, er Egedekoloniene. Det er gledelig at han nu er på det rene med at i unionstiden kan disse kolonier ikke betraktes som særdatiske, helstaten var nemlig ikke særdatisk (eller hvad?). Norge har del eller har hatt del i selveste «Dansk Vest-Grønland»! Som jeg nevnte i «Arbeiderbladet» har man uttalelser av danske Grønlandsekspert (kaptein Schaf Falitzky de Muckadel) fra 1926 om at Egede-koloniene var det eneste Danmark den gang gjorde krav på som Grønlandsbesidelse. Som hvert barn vet, gjelder dagens Grønlandsstrid ikke Egede-koloniene, men Østgrønland eller deler av dette. Skal det virkelig godkjennes i Haag at Danmark i løpet av de siste seks år i all stillhet skal ha mer enn tyvedoblet sitt grønlandske område? Fra nitti tusen til over to millioner kvadratkilometer. Doktor Scharffenberg mener tydeligvis ja. Foruten å kjenne historien bedre enn historikerne, statsrett bedre enn statsrettslærde er han også bedre i dagens politiske hemmeligheter enn andre innviede. Han har «positiv visshet» for at en fredelig avgjørelse av striden om politimyndigheten var nær forestående da Hallvard Devold foretok sin okkupasjon. Dessverre er jeg ikke så inne i utenrikspolitikkens finesser at jeg kan motsi ham her. Jeg synes bare det er merkelig at en nordmann kan rase mot en forsvarsgestus fra våre fangstmenns side som Devolds «okkupasjon» (som ganske visst har skinn av aktivisme), men samtidig ikke ha ett bebreidende ord å si om den meget sterke, meget mere pågående og bevisste danske aktivisme på Grønland: Treårsplanen, Lauge Kochs statsunderstøttede ekspedisjoner nettopp henimot de fjordene hvor norske folk holder til!

Alt det som kan sies til forsvar for det norske standpunkt i Grønlandssaken, forekommer dr. Scharffenberg bare som triste utslag av et Kielerfredskompleks som plager enkelte av hans mindre begavede medborgere. Han kan mene om dette som han vil, men han må ha oss tilgitt at hans vi-alene-vite-resonnement, hans påstander i Grønlandsspørsmålene virker som utslag av et Oldenborgerkompleks som jeg for min del ikke vet om maken til siden helstatens opløsning.

THEO FINDAHL.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

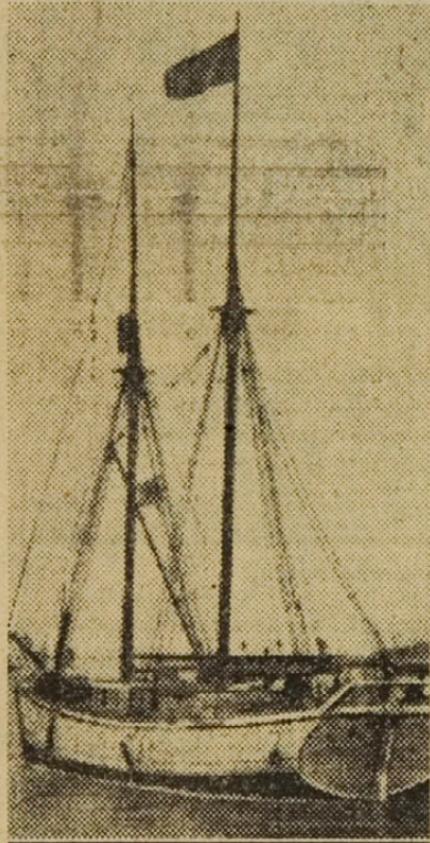
Bladets navn:

AFTENPOSTEN

4. JUNI 1932

Danskene setter alle krefter inn på Øst-Grønland.

Knud Rasmussen og Ejnar Mikkelsen også til østkysten.

«Søkongen» — Ejnar Mikkelsens skib.

Da det ifjor blev kjent at norske fangstfolk vilde slå sig ned på sydøstkysten av Grønland, blev Knud Rasmussen sendt dit av den danske regjering. Han har før bare hatt sitt virke

på vestkysten og nordkysten, men i og med saken i Haag har danskene satt alle sine folk inn på østkysten. Planene for sommerens ekspedisjon omgis med den største hemmelighet. Man kan gå ut fra at reisen foretas som en kombinert inspeksjonsreise og videnskapelig ferd. Forskeren har fått en marinemaske av Heinkeltypen til sin rådighet. En tredje større ekspedisjon skal avsted under kaptein Ejnar Mikkelsens ombord i «Søkongen». Med de to ovenfor nevnte ekspedisjoner og Lauge Kochs ekspedisjoner vil danske i sommer komme til å operere helt fra sydspissen av Grønland — fra 60 gr. til ca. 77 gr. nord.

Heroldens Annoncebureau A/S

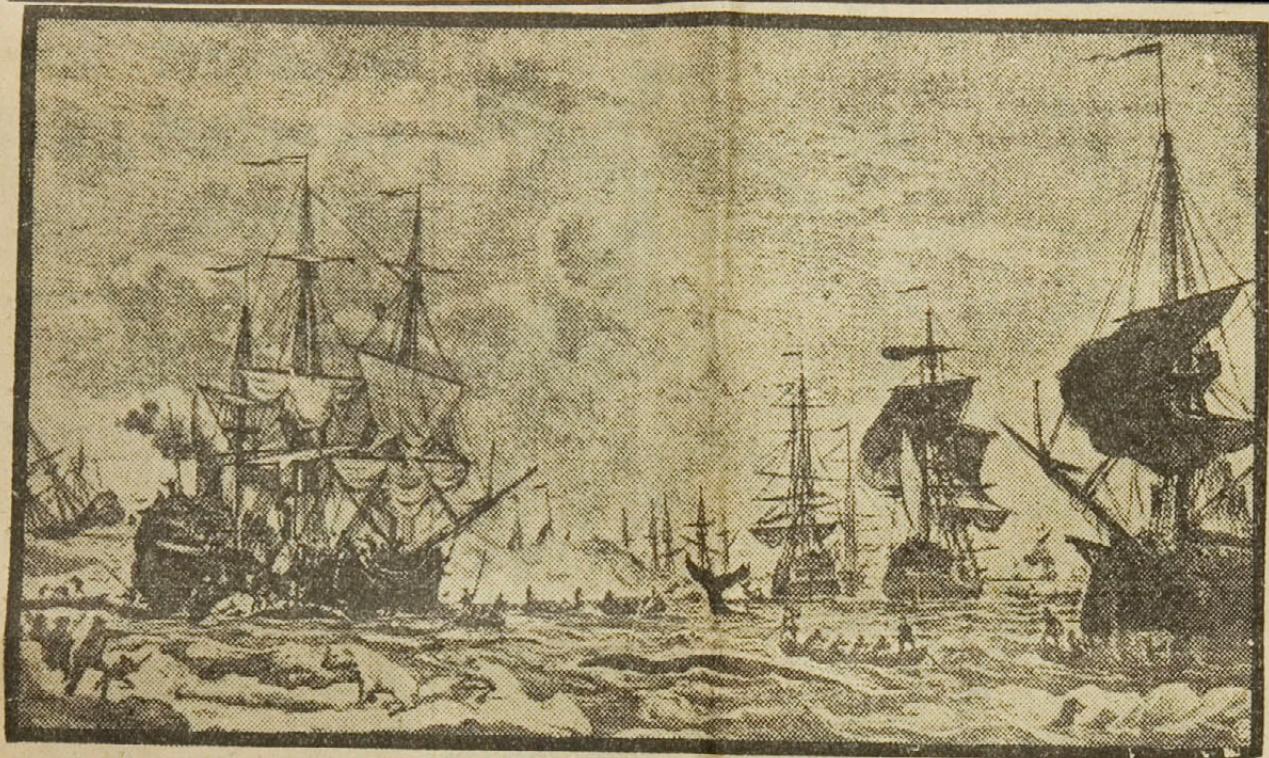
Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

TIDENS TEGN

6. JUNI 1932

Hvalfangst ved Grønland i gamle dage. (Efter et hollandsk verk fra 1784)

Einkaskjalasalby spm Breivikskistene
Det gamle skjelettfunn på Øst-Grønland.

enkelt mannskap er kommet inn nordligere i de egne, hvor Breivik har gjort sitt funn, men det er dog sannsynligere, at disse skeletdele skriver sig fra et fangstskips form i senere tid.

Det gamle skjeleffunn på Øst-Grønland.

Skriver det sig fra den store skibskatastrofe i 1777?

Som vi tidligere har nevnt skal en gammel fangstmann, Hj. Breivik, i sommer følge med Hoels ekspedisjon til Grønland for å påvise et skeletfunn han for 34 år siden gjorde på Øst-Grønland.

„Berlingske Tidende“ har i denne anledning hatt en samtale med dr. phil. Louis Bobé, som gjør opmerksom på at dette skeletfunn henledet tanken på det store forlis i 1777, hvorved 25 fangstskibe — mest hollandske og hamburgske — gikk under med stort tap av menneskeliv. Spredte grupper av besetningene fra disse skib kom etterhånden inn på flere steder av østkysten av Grønland, hvor de fant ly hos eskimoer, og ved koloniene (Frederikshaab og Julianehaab).

Dr. Bobé henviser forsvrig til, at det i „Geografisk Tidsskrift“ for 1878 finnes en utførlig fremstilling av denne for hvalfangsten katastrofale begivenhet.

I „Geografisk Tidsskrift“ for desember 1931 har videre orlogskaptein H. Bistrup fremdratt forskjellige opplysninger om ulykkesåret 1777, blandt annet en grønlendings, fra forfedrene stammende beretning om nogen forlistes ankomst og ophold ved en boplatt i nærheten av Nanortalik i Syd-Grønland. Orlogskaptein Bistrup har som materiale benyttet kommandør C. O. E. Normanns manuskriptsamling og henviser til, at foranledningen til, at Normann dengang fremdrog tildragelsen (hvorved ca. 320 mann av 460 skal være omkommet), var en kortfattet gjengivelse, skrevet av Julius Payer, der som kartograf hadde deltatt i den tyske nordpolarekspedisjon 1869—70 under kaptein Koldewey. Normann fant denne gjengivelse „så forvrengt og full av feil, at den fra dansk side ikke bør ha lov å stå uimotsagt, så meget mere som de omtalte tildragelser forefalt ved og på kystene av et land, som hører under den danske krone.“

Den gamle beretning, skrevet på et ubehjelpsomt grønlender-dansk, er meget interessant, og Hjalmar Breiviks funn kan naturligvis nok henlede tanken på katastrofen i 1777. Men det har dog neppe nogen forbindelse med det store forlis og de skibbrudnes innkomst til Østgrønland, som for størstedelen har funnet sted langt sydligere. Den omtalte grønlender, Daniel, skriver blandt annet: „angående forliste, omtales i gamle dage overalt i kysten, især at der på øenes grotter fantes k'avdlunat (europeeres) døde legemer, rimeligvis, at de var døde av sult ved på isen å komme til en ubebodd øde ø; at der er således fra Aluk (ca. 60 gr. 10' n. br.) til videre“. Det kan vel tenkes, at et

enkelt mannskap er kommet inn nordligere i de egne, hvor Breivik har gjort sitt funn, men det er dog sannsynlige, at disse skeletdele skriver sig fra et fangstskibs forlis i senere tid.

Heroldens Annoncebureau A/S

**Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884**

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

TIDENS TEGN

6. JUNI 1932

Gode og lett- tilgjengelig kull på Øst-Grønland.

Kjøbenhavn, 5. juni.

Professor i geologi ved universitetet i Greifswald, Frebold, som deltok i Lauge Kochs ekspedisjon ifjor, kom igår hit. Han uttaler til „Dagens Nyheder“ at det finnes gode kull på Øst-Grønland — betydelig bedre enn på Vest-Grønland, idet de har en varmeverdi som svarer til Spitsbergen-kullene. Disse kull vil først og fremst komme til nytte for ekspedisjoner, fangstfolk og en eventuell kolonisering. Kullene er meget lett tilgjengelige, men det kan ikke være tale om eksport, da det vil være altfor kostbart å utvinne dem.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

DAGBLADET

2. JUNI 1932

Lauge Kochs store Grønlands-ekspedisjon.

Tre flyvinger over innlandsisen.

En mengde videnskapsmenn deltar.

Kjøbenhavn.

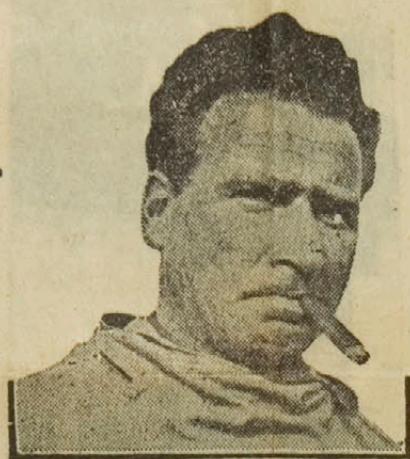
I månedsvise har forberedelsene til dr. Lauge Kochs store Øst-Grønlands-ekspedisjon i sommer vært omgitt med største hemmelighetsfullhet — men nu forelever dr. Koch etter en konferanse med statsminister Stauning programmet for ekspedisjonens videnskapelige arbeid ved en sammenkomst med pressens representanter i sine kontorer i Grønlands styrelse. Ifølge denne fremstilling vil ekspedisjonen bli den største og mest omfattende arktiske undersøkelse som noensinne har funnet sted, en kartlegging av et område på ikke mindre enn 240,000 kvadratkilometer.

Betydelige private penge- midler stillet til rådighet for Lauge Koch.

— Vi følger vår linje fra 1930, sier dr. Koch, den videnskapelige linje som har vært planlagt i enkeltheter lenge før de siste tiders politiske begivenheter kastet et særlig lys over arbeidet i disse egne. La mig med det samme understreke at det ikke er én nybevilling til kampanjen i sommer. Den 3-årige ekspedisjon betales jo vesentlig av Carlsberg-fondet — men i år har en krets av interesserte ønsket ytterligere å stille en meget stor sum til min rådighet, hvor stor kan jeg ennu ikke si, men det blir antagelig like så meget som den norske regjering har stillet til rådighet for dosent Hoel. Bidragssynderne har ønsket å være anonyme, men deres innsats er et vidnesbyrd om med hvilken usvekket interesse vårt arbeid omfattes, og de har satt mig i stand til å gi mitt arbeid en utvidelse som jeg bare hadde drømt om!

Ekspedisjonen teller 95 medlemmer.

Og dr. Koch nevner først og fremst sitt personell og materiell, som er mer omfattende enn noensinne før: i alt teller ekspedisjonen 95 medlemmer! Materiellet blir de to Grønlands-skib «Gustav Holm» og «Godthaab», 1200 tonn båter og mindre båter og endelig to

Lauge Koch.

Heinkel-sjøflyvemaskiner som er stilt til rådighet av marinens. Begge disse maskiner som er utstyrt med arktiske forhold for øle, skal brukes til det kartografiske arbeid.

Victor Petersen og Lauge Koch skal foreta tre store flyvinger over innlandsisen.

— Det videnskapelige arbeid faller i to avdelinger, fortsetter dr. Koch. Først er det arbeidet fra ifor, som fortsettes med undersøkelse av mineraler, og av det store spørsmål om der kan bo eskimoer mellom Scoresby Sund og Danmarkshavn og hvor mange. Vi treffer jo eskimogravene og vil vite hvorfor der har bodd eskimoer, og hvorfor de er dødd ut. Så kommer det nye og bærende i år: Kartleggingen fra luften. Fra en høyde av 4000 meter skal et dobbelt sett flyvere arbeide 4 timer om dagen med Heinkel-maskinene. Hver av maskinene får en flyver, en telegrafistutdannet mekaniker og en luftfotograf ombord. Maskinene skal under alle flyvningene korrespondere med våre radiostasjoner på Hochstetter forland, Eskimones, Ella Øen og ved Scoresby Sund. Hele området deles i et nordlig med

To gutter drev tirsdag uoveren salonggeværskyting på jordene ved Gaustad. En kule gikk like forbi en spaserende. Vedkommende er anmeldt.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

DAGBLADET

3. JUNI 1932

Danskene på Grønland fornøiet.

*God fangst tross
ulvene.*

Privatetelegram til Dagbladet.

Kjøbenhavn idag.
Direktøren for fangstselskapet Nanok, som opererer på Øst-Grønland, meddeler, at han har mottatt oplysninger fra fangstfeltene i selskapets Nord-distrikter. Beretningen viser resultater som overstiger de dristigste forventninger til tross for at fangsten er blitt stygt hindret av ulver. Direktøren hevder at han nu er overbevist om, at fangstvirksomheten på Øst-Grønland kan gjøres lønnende.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: **AFTENPOSTEN**

4. JUNI 1932

Den "listige" plan.

I sin kronikk idag omtaler professor Gjelsvik den danske regjeringens «listige plan» i 1924. Som man vil se nevner han ikke hvad denne plan gikk ut på, men henviser herom til stortingsmeddelelse nr. 13 for år, hvor de nødvendige oplysninger finnes. Til nærmere orientering for våre leseres hitsetter vi vedkommende avsnitt i denne stortingsmeddelelse. Det lyder så:

«Suverenitetstvisten kom op igjen allerede umiddelbart efter avsluttelsen av Øst-Grønlands overenskomsten, idet det viste sig, at den danske regjering ved en kgl. resolusjon utferdiget 5. juli 1924, altså umiddelbart før undertegning av overenskomsten, og en i henhold dertil s. d. av Styrelsen av Koloniene i Grønland utferdiget kunngjørelse hadde arrangert iverksættelsen av overenskomsten slik, at den fremtrådte som en av den danske regjering meddelte tilladelse for norske statsborgere, fartøier og selskaper til å drive jakt og fangst m. v. på Øst-Grønland. Den norske regjering tok i den anledning, straks den blev bekjent med forholdet, i en note av 22. september 1924 ut fra sin prinsipielle opfatning av Øst-Grønlands folkerettelige stilling «ethvert forbehold i anledning av den form, hvorunder den kgl. danske regjering således har iverksatt for Danmarks vedkommende Øst-Grønlandsavtalens bestemmelse». I sin svarnote av 25. s. m. meddelte den danske regjering kun, at den likeledes fastholdt sin prinsipielle opfatning av Øst-Grønlands folkerettelige stilling».

Dette svar fra den danske regjerings side er intetsigende tale. Den danske regjering kunde fastholde sin prinsipielle opfatning; det vil si: den fikk ha det syn, at

Danmark hadde suvereniteten over Øst-Grønland, men den kunde ikke handle ut fra dette syn uten å reise suverenitetstvisten.

Professor Berlin sier i sin nye Grønlandsbok, at Danmark mente ved Øst-Grønlandsavtaleten å ha oppnådd våbenhvile i suverenitetstvisten om Øst-Grønland i den tid avtalet skulde gjelde for.

Dersom dette var riktig, ville det være særlig ille for den danske regjering; for i så fall hadde den allerede på forhånd i all hemmelighet lagt den plan å handle i strid med sin egen opfatning av hvad der var oppnådd ved avtalet.

Stort verre kan en forfatter ikke kompromittere sitt eget landes regjering.

Han har rett nok gjort det — som professor Gjelsvik har ettervist — for å nedsette oss, i utlandets øine. Men i sin blinde iver for å fremme et så attråverdig formål har professor Berlin ikke været tilstrekkelig opmerksom på, at hans skrivemåte, sammenholdt med den danske regjerings handlemåte, setter hans eget lands regjering i gapestokken. Professor Berlin har kanskje stolt på, at bare hans skrivemåte skulle bli kjent i utlandet og ikke hans regjerings handlemåte, som han undlater å gi oplysning om. I dette stykke tar han visselig feil.

Det hele er karakteristisk for hvad selv danske videnskapsmenn tror de kan tillate sig i sin agitasjon mot oss.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

AFTENPOSTEN

Bladets navn:

4. JUNI 1932

AFTENPOSTENS KRONIKK

4—6—1932.

Professor N. Gjelsvik:

Danmarks rett til Grønland

— fem artikler om professor
Knud Berlins bok om dette tema.

V. Kort oversikt over Øst- Grønlandssakens historie.

Våre fangstfolk og fiskere har ferdes på Øst-Grønland i lange tider og benyttet landet i sitt slett somme arbeide. Vi var fornøid med at landet var ingenmannsland, så nogen tvist med Danmark eller nogen annen stat kom ikke op, fordi vi vilde legge landet under oss.

Derimot tok danskene op arbeidet for å få en endring. De vilde legge landet under dansk herredømme. Selve dette arbeide for dansk suverenitet vakte ikke motstand fra norsk side. Bare danskene hadde nød sig med å ta herredømmet over landet på samme måte som andre folk vilde ha gjort, for eksempel engelskmennene. Men nei, dermed nødet danskene sig ikke. De vilde ha landet avstengt. De rettigheter som vi hadde erhvervet i den tid, da landet var ingenmannsland, skulde ophøre uten videre. Altå stikk i strid med de regler som vi for eksempel god-

kjente, da vi erhvervet suverenitetten over Svalbard.

At Øst-Grønland således blev avstengt kunde den norske utenriksminister Michelet i 1921 ikke gå med på. Derimot vilde han ingen vanskeligheter gjøre, når det gjaldt Danmarks erhvervelse av selve suvereniteten over landet. Han holdt sig således nøy til Ihlens ord fra 1919.

Danskene avbrøt da forhandlingerne uten videre og gjorde vedtak om å stenge av landet.

Det hastet; for danskene skulde feire 200-årsjubileum i anledning av at den norske prest Hans Egede fikk utrustet en ekspedisjon fra Bergen til Vest-Grønland i 1721. Dansk erhvervelse av suvereniteten over hele Grønland og utesettelsen av norsk virksomhet på Øst-Grønland hørte etter dansk opfatning naturlig hjemme ved en sådan anledning. Enhver har som bekjent sin egen måte å vise sin erkjentlighet på.

Dette skrækket, som vi kan se,

rette kunde ha benyttet ordene «grelt avstikkende» om, vakte en bevegelse her i landet som i sine konsekvenser førte til Øst-Grønlandsavtalet i 1924.

I denne avtale gikk man med flid utenom suverenitetsspørsmålet. Vi kunde da hatt grunn til å tro at dette spørsmål skulde hvile i avtaletiden. Men nei, allerede før avtaleten var underskrevet hadde danskenes lagt en, som de selv visselig syntes, listig plan for å rippe suverenitetsspørsmålet op igjen i avtaletiden. Herom kan jeg henvise til stortingsmeddelelse nr. 13 for 1919, hvor de nødvendige opplysninger er meddelt. Så gikk tiden med forskjellige vedtak fra dansk side, som var utslag av tanken om dansk suverenitet, og med protester fra norsk side.

Så lenge de danske foranstalter bare var papirvedtak, kunde vi på vår side nøy oss med protester. Men i 1931 ble suverenitetstvisten akutt derved at danskene ville utøve herredømmet på stedet, altså på selve Øst-Grønland. De vilde da gå over fra papirvedtak til handling. Den norske regjering spurte så, som nevnt, om ikke suverenitetsspørsmålet kunde hvile i avtaletiden. Nei, svarte danskene.

Kunde da ikke Norge og Danmark henskyte suverenitetstvisten til avgjørelse ved domstolen i Haag på like vilkår, således at Norge fikk erhverve suvereniteten over Øst-Grønland, dersom Danmark ikke ble tilkjent suvereniteten? Således spurte den norske regjering. Den

danske regjering gav fremdeles avslag.

Da stod ingen annen utvei åpen for oss enn å skride til okkupasjon av den del av landet, hvor våre folks interesser var størst. Det var det aller minste som kunde gjøres fra Norges side, om ikke alt skulde være tapt. Det er denne fremgangsmåte professor Berlin er så vennlig å regne for rett krigs-årsak etter folkeretten (!).

Hvilken fremgangsmåte foreslo den danske regjering for å få løst suverenitetsspørsmålet ved domstolen i Haag?

Jo, den danske regjering foreslo en fremgangsmåte som vilde medføre: Vant danskene i Haag, hadde de likevel få den, dersom de var snare nok med okkupasjon etter dommen.

At danskene kunde fremsette et sådant forslag som forutsetter en grenseløs dumhet hos våre myndigheter, det er sandelig godt gjort i sitt slags.

Stor skuffelse i Danmark over at et slikt forslag ikke ble akseptert av den norske regjering, og de har brutt sitt hode med spekulasjoner over hvorledes slikt kunde gå til!

Når danskene ikke vilde love å la suverenitetsspørsmålet hvile i avtaletiden, så hadde vi heller ikke nogen plikt til det. Og den eneste måte vi kunde reise spørsmålet på var å skride til okkupasjon, d.v.s. etter at den danske regjering hadde gjort avslag på vårt forslag om su-

verenitetsspørsmålets avgjørelse ved domstolen i Haag på like vilkår uten forutgående okkupasjon.

Dette er et meget viktig punkt som Berlin ikke drøfter, men et slikt hovedpunkt burde ha været behandlet, når Berlin i det hele vilde ta på sig å utrede Grønlands-spørsmålet.

Da den norske regjering foreslo at Norge og Danmark skulle gå til Haag på lik vilkår uten at Norge på forhåndskred til okkupasjon, var det ikke måte med hån i de danske avis: Danskene hadde «diplomatisk tradisjoner» å holde øpe og kunne derfor ikke innlate seg på nogenlåt, o.s.v. i den dur.

Når danske kommer med slikt vev, vilde d være urett, om man alltid mistet dem for at de gjør det fordi der så enfoldige selv. Nei, tvert i! Meget ofte er grunnen den at av gammel erfaring vet at de kiale så tapelig de vil, så er det ikke folk her til lands som står matt-knepete hender og lytter til «ømsordene» i andekting gæbødig. At danskene taler tull i sitt remværende med oss, er således ikke vår egen skyld som deres.

VI.

En av griene til Danmarks aggressive utfordrende Grønlands-politikk Sammenligning med en politikk.

Her kom vi naturlig inn på det spørsmål grunnen egentlig er til: enes aggressive og utfordrende land-politikk.

Professor Berlin kommer selvfølgelig ikke inn på dette spørsmål direkte; og problemet er visselig noget sammensatt. Her skal jeg bare nevne at Berlin kommer med en oplysning som gir et lite bidrag til dets løsning. Han lar oss nemlig forstå (i noget krokete vendinger s. 139) at den danske regjering har undervurdert den norske Grønlandsbevegelses betydning. Dette har jeg forresten også opplyst om fra annet hold.

Ifjor fikk jeg dessuten fra utlandet en meddelelse som var vel skikket til å peke på en av de māter som danskene hadde nyttet for — gjennem norsk kilde — å orientere sig om hvor langt de kunde gå i sin aggressive Grønlandspolitikk uten å risikere annet enn papirprotester og tomt snakk fra norsk side, noget som de selvfølgelig var forberedt på å ta imot med stor sinnsrø.

Den norske kilde hadde naturligvis ingen anelse om at den ble pumpet til bruk for dansk Grønlandspolitikk i mot vårt land.

Det er som skrevet står:

«I anelsens mangel
har fyren med hoven sin beste angel.»

Den danske regjering har da naturlig tenkt: Det er bare å drive på. Nordmennene kan nok snakke, men ikke handle.

For nogen år siden la engelskmennene under sig nogen herreløse og ubebodde sydhavssør som nordmennene hadde benyttet i nogen få år til basis for erhvervsvirksomhet i Sydhavet. Men engelskmennene stengte ikke ørene for denne virksomhet; de hadde helt andre og meget fornuftigere formål med okkupasjonen enn som så.

Nu skal vi imidlertid sette opp den hypotese at engelskmennene hadde holdt nogen av sine øvrige sydhavssør avstengt i lange tider, og drevet en innbringende statsmonopolhandel der; og så stengte de også de ny-okkuperte øer av med den begrunnelse, at de vilde flytte

100 innfødte eller så, fra de gamle avstengte øer til de nye, for å fortsette sin velsignelsesrike handelsmonopolvirksomhet der. Eller for å benytte den i danske terminologi: For å oprette nye «Handels-, Missions- og Fangststationer».

Engelskmennene vilde selv anse slik ferd for utenkelig i vår tid. Og andre folk vilde også bli meget forbauet, om engelskmennene fant på noget slikt.

Jeg har nevnt denne hypotese for å vise hvorledes danskenes ferd i 1921 tar sig ut fra et verdenssynspunkt.

«Ja,» vil man måske innvende, «England er et mektig land, internasjonalt sett, en av de største stormakter. Skulde derfor engelskmennene ha båret sig så ad, vilde det med rette opfattes som brutalitet. Anderledes når danskenes gjør det.»

Jo, her er en forskjell, men jeg er sandelig ikke så stø på om den egentlig går i danskenes favør.

Professor Berlin er visselig også opmerksom på at vi her er inne på et litt kinkig punkt i den danske Grønlandspolitikk. Han sier nemlig s. 15: «Nu skal jeg ikke hævde, at det var et helt vel overvejet Skridt fra dansk Side i 1921 at udstrække Monopolet saa langt mod Nord paa Østkysten, hvor ingen Eskimoer boede, og hvor Adgangen til Landet i og for sig var vanskelig nok.»

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884
Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: **AFTENPOSTEN**

2. JUNI 1932

Danske depoter langs hele Øst-Grønlands kyst.

Knud Rasmussen allerede reist nordover.

Spesialtelegram til Aftenposten.

Kjøbenhavn, 2. juni.

Igår gikk motorskipet «Disco» herfra til Grønland med 3—4 videnskapelige ekspedisjoner ombord. Blandt passasjene var dr. Nørlund som skal fortsette sitt arbeide med undersøkelsen av de gamle nordmenns boplasser og Eirik Raudes plass ved Julianehaab. Dessuten er der en botanisk og en magnetisk ekspedisjon. Knud Rasmussen som nu skal ut på sin syvende Thule-ekspedisjon, fulgte også med. Han reiser i forveien for å legge ut depoter for denne ekspedisjon langs hele Grønlands østkyst. Selve programmet for ekspedisjonen vil først bli offentliggjort samtidig med at ekspedisjonsskipet går herfra den 18. ds.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884
Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

AFTENPOSTEN

2. JUNI 1932

Grønlandsflyveren Storm i Berlin.

Premierløytnant Storm, som igår formiddag fløy til Tyskland for å få installert luftfotograferingsapparater for arbeidet på Grønland i sommer, kom igåraftes til Berlin etter en mellemlanding i Malmö.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

AFTENPOSTEN

3. JUNI 1932

Arhundregammel ishavstragedie på Øst-Grønland.

Skjelettrester av norske fangstfolk?

Hvad professor Shetelig mener om saken.

Funnet blir antagelig undersøkt av 'Polarbjørn'-ekspedisjonen.

Den 70 år gamle kaptein Hjalmar Breivik har fortalt en Trondheimsavis om et skjelettfunn han og hans folk gjorde på Øst-Grønland for 34 år siden. Funnet blev ikke dengang gjort til gjenstand for næitere undersøkelser. Det var tre jordhytter eller nærmere huler som lå like ved strandkanten. Foran inngangen til hyttene fant folkene benrestene av 18 lik. Det var skjeletter av voksne mennesker, og de hadde grunn til å tro at de skrev sig fra norske fangstfolk.

— Da vi kom hjem til Norge var sel vi rette vedkommende om vårt funn, men noget utover dette blev der ikke gjort den gang, forteller den gamle skipper.

Tre år etter, i 1901, var jeg etter på samme kanter av Øst-Grønland, og hyttene og de 18 lik lå der fremdeles. Den tragedie som uten tvil er utspeilet her, ligger hundre av år tilbake i tiden.

Bergens Aftenblad har forelagt ovenstående oplysninger for professor Shetelig som uttaler, at det er helt på det rene, at den norske fangstvirksomhet i Ishavet — deri også innbefattet strøket omkring Øst-Grønland — har foregått kontinuerlig fra de eldste tider og at den har fortsatt også etter at samkvemmet med bygdene på Vest-Grønland ophørte. Særlig meget er det jo ikke vi vet om denne virksomhet, eftersom ferdene ikke blev antegnet i

de offentlige dokumenter, som gir oss kjennskap til næringsvirksomheten i de dager. Men at fangsten i Ishavet har greppt ganske sterkt om sig i Norges — særlig Nord-Norges samfundsliv fremgår temmelig klart av forskjellige trekk som sagaene, tross sin mangel på sans for økonomiske foretelser, har tatt med, når de skildrer sine helters liv og virksomhet. Det eldste vidnesbyrd finner vi i Hålogalendingen Ottars beretning til kong Alfred av England. — Det var særlig hvalrossen som var etterstretbt, både på grunn av tennene, som for de gamle nordmenn erstattet elsenben, skinnet som blev brukt til å lage trosser av, og spekken, datidens olje. Man kan her — til en viss grad da — tale om et så moderne grep som «kampen om oljen».

Så mange livsfornødenheter som ishavsfangsten kunde skaffe, og så mange byttemidler den gav nordlandsbefolkningen ihende, sier det sig selv at den blev regnet som en av Nordlandets naturherigheter.

Det er forresten, fortsetter professoren, ting som tyder på at forbindelsen med Grønland ikke er blitt brutt så tidlig som man før har regnet med. I 1477 — altså ca. tyve år før Kolumbus drog til Amerika, ledsgjet den norske admiral — bergenser Diderik Pining — to portugisiske herrer til Grønland, og man tør vel tro, at denne ferd er blitt kjent og omtalt i datidens større sjøfarende land. Det fortelles også om Diderik Pining at han — etter å være blitt fredlös — tok bolig på Grønland uten at man dog kan fastslå dette som en kjensgjerning.

At fangstvirksomheten på Grønland har hatt et betydelig omfang i slutningen av det 15. århundre, fremgår tydelig av et dokument som befinner seg i København og som angår striden om hanseatenes rettigheter i Norge. Dokumentet er fra 1480. Det heter i dette at der i Bergen er 40 erfarene skipere som hvert år seiler til Grønland og kommer tilbake med rike fangster.

Og fangsten har aldri ophört. Den fortsatte i de følgende århundre.

— Det kan altså tenkes at kaptein Breivik er støtt på et minne fra den gamle norske fangstvirksomhet?

— Det anser jeg for meget sannsynlig.

— Kan man fastslå tidspunktet for tragedien?

— Det skulle ikke være så vanskelig, når man først har fått det undersøkt. Noget må man vel kunne finne som har tilhørt de døde fangstfolk.

Det er mulig at dosent Hoels ekspedisjon på «Polarbjørn» i sommer kommer til å forsøke å sprede lys over den tragedie som synes å være utspeillet på

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: **AFTENPOSTEN**

3. JUNI 1932

Den danske flyveekspedisjon på Øst-Grønland.

**Eirik Raudes land
luftkartlegges av
nordmenn og
dansker.**

**Samarbeide for å få
utrettet mest
mulig?**

De danske flyvere — søminemester Petersen og leitnant Harms.

Som nevnt onsdag skal også danskene ha med flyvemaskiner til Øst-Grønland isommer, så det skal bli riktig livlig derborte i et par måneder. Av de 95 mann som følger med på de to danske ekspedisjoner skal 26 ta sig av kartlegningen mellom Scoresbysund og Danmarkshavn.

Flyveledelsen ligger i hendene på søminemester Victor Petersen, marinens mest erfarte flyver, og med sig har han fire flyvere, leitnante Harms, Overby og Münter uten fire mekanikere.

Luftfotograferingene utføres av leitnante Bonde, H. H. Nielsen og overofficant Thovdahl under kaptein Herschends ledelse. Som støtte for disse fotograferinger, som utføres med automatiske Eagle-kameraer, arbeider på landjorden 4 kartograffhold under ledelse av kaptein L. Bruhn, Geodætisk Institutt.

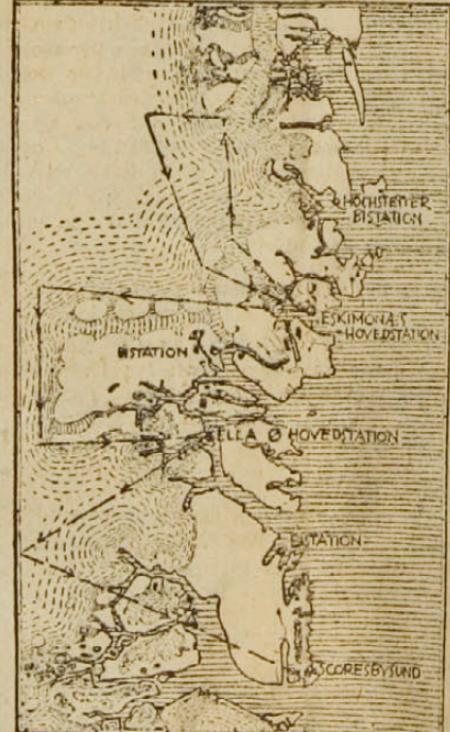
De danske fly får en fører, en radio-utdannet mekaniker og en luftfotograf.

Foruten de daglige flyvninger skal der utføres tre store flyvninger inn mot innlandsisen for å se hvor langt mot øst dens rand strekker sig. Den første flyvning går fra Eskimonæs til Dron-

ning Louises Land, den næste fra Eskimonæs vestover til Ella-øen og endelig fra Ella-øen til Scoresbysund. Alle disse flyvninger, som strekker seg over 2000 km., utføres av Victor Petersen med Lauge Koch som fotograf.

I begynnelsen av juli sendes den ene av maskinene fra Island til iskanten og flyves derefter til Grønlands kyst med Victor Petersen som fører og Lauge Koch som passager. Flyvningene har man tenkt å ta fatt på i midten av juli.

Den norske Grønlandsmaskin «Quarrt-silum» har valgt til arbeidsfelt det store området, hvor våre fangstfolk spesielt har sitt virke — Eirik Raudes Land. Danskene vil også foreta flyvninger over dette landområdet. Vilde det ikke være naturlig at man fikk istand et samarbeide, så man ikke kastet bort den korte arbeidstid med å drive dobbeltarbeider? Riktignok har danskene tidligere avslått norsk videnskabelig samarbeide, da det gjaldt geologiske undersøkelser derborte, men det skulde vel ikke utelukke at videnskapen kan samarbeide på det spesielle felt — luftkartlegningen. Arbeidet er jo viden-skapelig, så den politiske side av saken bør ikke umuliggjøre et samarbeide. Det kunde jo også tenkes at man før eller senere kunde få bruk for hverandres støtte under flyvningene.

Området hvor danskene skal operere — med rutene for de tre langflukter.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

TIDENS TEGN

3. JUNI 1932

„Brattegg“
gjør glimrende
fangst ved
Grønland.

Til England med full
last kveite.

Alesund, 2. juni.

Fra motorskibet Brattegg som driver fiske ved Grønland er det til rederiet kommet telegram om at skibet har god fangst og at alt er vel ombord. Allerede en av de første dager forlader skibet fiskefeltet og går til England med kveite.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

N. H. & SJØFARTSTIDENDE

3. JUNI 1932

Grønlands-saken.

Vår danske motpart i Grønlands-saken arbeider med beundringsverdig flid. Man virker på diplomatisk vei ved faste og reisende agenter. Her går bestrebelsene ut på å skape forestillinger om de følger dommen kan få er av sådan art at de kan bevirke at dommerne kommer til å føle sig under et visst politisk tryk. Ved siden derav bestreber danskene sig ivrig for at skape folkemening rundt omkring i verden, sikkert i det håp, at de høie dommere skal ha følelsen av en sterk almenopfatning i dansk favør.

Vi har i tro på vår rett i alt vesentlig innskrenket oss til å fremlegge saken for domstolen. Det er ikke av oss forsøkt å få arrangert noen påvirkning utenfra.

Efter vår mening bør det ikke forsøkes. Det ligger i selve retsavkjørelsens ide, også når det dreier seg om politiske saker, og kritikken bør tie, mens retten sitter. At man fra den annen side har en avvikende opfatning blir deres sak.

Deres venner i utlandet er åpenbart også av den anskuelse, at det er nyttig å være virksom. Ved siden av Doktor Scharfenberg og en viss svensk profesor har de i «Göteborgs Handels och Sjöfartstidning» er meget ivrig talsmann. Blandt annet finner vi i bladets nummer for 2. juni en anmeldelse av Knut Berlins bok og av professor Wolgasts artikkel i Tidsskrift for offentlig ret.

Det er overflødig å si at den høit anseide tyske lærdes argumenter har gjort mindre inntrykk enn den danske professors partsinnleg.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avteling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

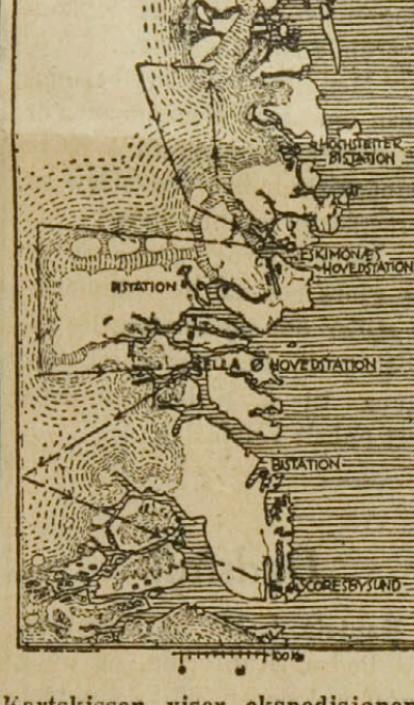
Bladets navn:

N. H. & SJØFARTSTIDENDE

2. JUNI 1932

Danskene på Øst-Grønland.

240.000 kvadratkilometer
av Eirik Raudes land skal
kartlegges fra luften
i sommer.

Kartskissen viser ekspedisjonens stasjoner og Lauge Kochs projekterte storflyvninger over Eirik Raudes land.

I månedsvise har forberedelsene til dr. Lauge Kochs store Øst-Grønlands-ekspedisjon i sommer vært omgitt med største hemmelighetsfullhet — men igår forela dr. Koch etter en konferanse med statsminister Stauning programmet for ekspedisjonens videnskapelige arbeide ved en sammenkomst med presens representanter i sine kontorer i Grønlands styre. Ifølge denne fremstilling vil ekspedisjonen bli den største og mest omfattende arktiske undersøkelse, der noensinne har funnet sted, en kartleggelse av et område på ikke mindre enn 240,000 kvadratkilometer, skriver «Politiken».

Betydelige private pengemidler.

— Vi følger, sier Lauge Koch ifølge «Politiken», vår linje fra 1930, den videnskapelige linje, der har vært planlagt i enkeltheter lenge før de siste ti-ders politiske begivenheter kastet et sterkt lys over arbeidet i disse egne. La mig med det samme understreke, at der ikke er en nybevilgning til kampanjen i sommer. Den treårige ekspedisjon betales jo vesentlig av Carlsberg-fondet — men i år har en krets av interesserte ønsket ytterligere å stille en meget stor sum til min rådighet, hvor stor kan jeg ennu ikke si, men det blir antagelig like så meget som den norske regjering har stillet til rådighet for docent Hoel. Bidragsyderne har ønsket å være anonyme, men deres innsats er et vidnesbyrd om, med hvilken usrekket interesse vårt arbeide omfattes, og de har satt mig i stand til å gi mitt arbeide en utvidelse, som jeg kun hadde drømt om.

Ekspedisjonen teller 95 medlemmer.

Og dr. Koch nevner først og fremst sitt personell og materiell, der er mere omfattende enn noensinne før: i alt teller ekspedisjonen 95 medlemmer! Materialet blir de to Grønlands-skib «Gustav Holm» og «Godthåb», 12 motorbåter og mindre båter og endelig to Heinkel-sjøflyvemaskiner, som er stil-

let til rådighet av marinen. Begge disse maskiner, der er utstyrt med arktiske forhold for øie, skal brukes til det kartografiske arbeide.

Fra en høyde av 4000 meter skal et dobbelt hold flyvere arbeide i 4 timer om dagen med Heinkel-maskinene. Hver av maskinene får en flyver, en telegrafist-utdannet mekaniker og en luftfotograf ombord. Maskinene skal under alle flyvningene korrespondere med våre radiostasjoner på Hochstetter Forland, Eskimonæs, Ella Øen og ved Scoresby Sund. Hele området deles i et nordlig med hovedbasis på Eskimonæs og et sydlig ved Ella Øen.

— Foruten de daglige flyvninger skal der utføres tre store flyvninger inn mot innlandsisen for å se hvor langt mot øst dens rand strekker seg. Den første flyvning går fra Eskimonæs til Dronning Louises Land, den neste fra Eskimonæs vest over til Ella Øen og endelig fra Ella Øen til Scoresby Sund. Alle disse flyvninger, der strekker seg over 2000 km., utføres av Victor Petersen med meg selv som fotograf. Maskinen utsyrer med full polarmessig utrustning, telt soveposer, våben og proviant for fjorten dager, så vi i tilfelle av en nedlanding langt inne over innlandsisen ikke er forlapt.

— Risikoene?

— Naturligvis er den der. Flyvningen i polarlandene er jo ikke så gammel enda, at man vet alt om vilkårene.

Det blir under alle omstendigheter et meget anstrengende arbeide — fra 10 grader varme op i 24 grader kulde dag etter dag — men vi har fått de beste flyvere og geodæter der var å få, og jeg skal være glad, når jeg har fått dem alle uskadet hjem igjen.

— Hvor starter ekspedisjonen?

— Selv hovedreisen med de to Grønlands-skib finner sted 15. juni, men forinnen sendes den ene flyvemaskin til Reykjavik, hvorfra den i begynnelsen av juli, når der er åpent vann ved Grønlands-kysten, sendes med «Hvidebjørnen» til iskanten.

— O —

Benediktssonar © Borgarsjalasafn Reykjavíkur

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisuklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884
Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

MORGENBLADET

2. JUNI 1932

LAUGE KOCH TIL ØST-GRØNLAND 15. JUNI

Med største danske polarekspedisjon.

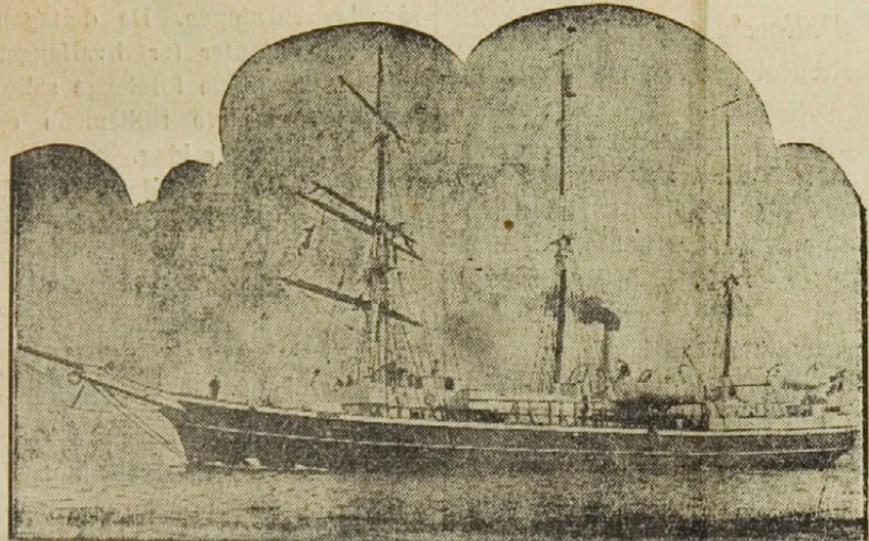
Den omfatter 95 deltagere
og vil koste 375.000 kroner.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Med største danske polarekspedisjon.

Den omfatter 95 deltagere
og vil koste 375.000 kroner.

Hovedformålet er kartlegning av et
område på 240,000 km².

Ekspedisjonsskipet «Gustav Holm».

Planen for dr. Lauge Kochs forskningsarbeide i Østgrønland for sommeren 1932 foreligger nu ferdig i hovedtrekkene, meddeler de danske aviser. Arbeidet vil i hovedtrekkene følge de i 1930 optrukne linjer. Men det vil i sommer, takket være midler, som fra privat side er stillet til dr. Kochs rådighet, bli mulig å utvide ekspedisjonens dimensjoner og bl. a. utføre et meget omfattende kartlegningsarbeide ved hjelp av flyvemaskiner. Denne kartlegning vil omfatte en strekning på ca. 800 kilometer i syd og nord — landet mellom Scoresbysund og Danmarkshavn — og ca. 300 kilometer i bredden, hvorved innlandsens utstrekning imot øst bestemmes. Flateinnholdet er 240,000 kvadratkilometer.

Private bidrag på 75.000 kr.

Omkostningene ved gjennemførelsen av dr. Kochs store tre-årsplan dekkes av Carlsbergfondet, som har bidratt med 300,000 kr.,

og staten har stillet til disposisjon skibene «Godthaab» og «Gustav Holm». Nu har en krets av menn hertil føiet en sum, hvis størrelse svarer til den bevilgning på 75,000 kr. som fra norsk side er ydet docent Hoel til hans Østgrønlands-ekspedisjon i sommer. Dr. Lauge Kochs ekspedisjon følger, blir der meget sterkt hevdet, videnskapelige formål, men hertil føies dog også løsningen av en rekke oppgaver av praktisk art, således ytterligere undersøkelse av det ifor gjorte kullfunn samt undersøkelser om, hvorvidt der kan bo eskimoer i Nordøst-Grønland og hvor mange.

12 motorbåter og 2 flyvemaskiner.

Likesom ifor blir ekspedisjonens skib «Godthaab» og «Gustav Holm» med de samme førere som ifor — henholdsvis kaptein Rossfeldt og kaptein Vestmar. Dessuten stilles der til ekspedisjonens rådighet 12 motorbåter og 2 av marinens Heinkel-flyvemaskiner med 460 hk. Jaguarmotorer til bruk ved kartlegningen. Ekspe-

feldt og kaptein Vestmar.

Dessuten stilles der til ekspedisjonens rådighet 12 motorbåter og 2 av marinens Heinckel-flyvemaskiner med 460 hk. Jaguarmotorer til bruk ved kartlegningen. Ekspedisjonen vil komme til å omfatte i alt 95 medlemmer, av hvilke de 25 direkte skal beskjefte sig med kartlegning. I flyvemaskinene er innbygget moderne opmålingsapparater, halvautomatiske Eaglekameraer. Flyvningene vil foregå i 4000 meters høde. Til støtte for arbeidet anlegges fire radiostasjoner, nemlig regnet sydfra, ved Scoresbysund, på Ella-ø, på Eskimo-nes og på Hochstetter Forland. Dessuten har jo begge skibene radiostasjoner.

Det videnskapelige arbeide.

Hele det område som skal utforskes, deles i to avsnitt, et sydlig og et nordlig. Det sydlige får Ella-øen som hovedbasis og Scoresbysund som hjelpebasis, og her til knyttes skibet «Godthaab». I dette avsnitt skal arbeide to kartograf-grupper og tre biolog-grupper. «Godthaab» utstyres med ekko-lodd og moderne hydrografiske instrumenter, så at der kan utføres oplodning av fjordene, tas vannprøver og prøver av fjordbunnens dyreverden. Leder av denne del av ekspedisjonen blir dr. Spärck, som får en stab bestående av entomologen adjunkt Brændegård, zoologene magister G. Thorsen og Holger Madsen, samt som hydrograf stud. mag. Helge Knudsen. I land arbeider samtidig zoologen Alwin Petersen. Det nordlige forskningsavsnitt får Eskimo-nes som hovedbasis og Hochstetter Forland som hjelpebasis. Hertil knyttes skibet «Gustav Holm».

Det er meningen at der foruten mange mindre flyvninger for luftfotografering skal foretas tre større flyvninger inn over innlandsisen, den første fra Eskimo-nes nordover til Dronning Louises land, den annen sluttende ved Ella-øen, og den tredje sluttende ved Scoresbysund. Når disse flyvninger — i hvilke dr. Koch selv vil delta — er slutt ved utgangen av august måned, er det meningen å innskibe den ene maskin i «Gustav Holm» ved Hochstetter Forland, mens den annen maskin, eller deler av den, bringes ombord i «Godthaab». Luftfotograferingen foretas av fire mann. De skal forsynes med fullstendig eskimoutstyr, og i hver maskin medføres en rifle, for at der ved eventuell nødlanding kan skaffes jaktbytte, inntil man kommer i forbindelse med stasjonene.

Til støtte for luftfotograferingene arbeider på landjorden og med motorbåter fire kartograf-grupper.

Svenske og tyske deltagere.

Foruten kartografene og de ovennevnte biologer kommer ennå flere grupper videnskapsmenn i arbeide, således i alt 13 geologer. Likesom ifjor deltar flere fremmede videnskapsmenn, således professor Backlund fra Uppsala, som to ganger tidligere har deltatt i Østgrønlands-ekspedisjoner, dr. Malmqvist og dr. Söderbergh, likeledes fra Uppsala, dr. Wegmann fra Schweiz og dr. Peichert fra Königsberg (som

har overvintret i Østgrønland).

De to ekspedisjonsskip avgår fra Kjøbenhavn den 15. juni, men flyvemaskinene og deres personell avgår til forskjellige tider; en del reiser med «Gertrud Rask» på dette skibs beseiling av Scoresbysund. Dr. Lauge Koch selv med størstedelen av den videnskabelige stab reiser den 25. ds. hefra over Reykjavik.

Dette blir den største polarekspedisjon som nogensinne er utgått fra Danmark, sier dr. Koch. Vi får de beste folk med som kan skaffes, mange av dem har allerede erfaring fra tidligere ekspedisjoner; vi får udmerkede videnskapsmenn og fint materiell. Nu håper vi på gode isforhold og godt arbeidsvær. Og så gjør vi alle vårt beste for å bringe en god høst med hjem.

2 andre ekspedisjoner.

Foruten dr. Lauge Kochs ekspedisjon vil der fra Danmark bli sendt ytterligere to ekspedisjoner til Østgrønland år. Den ene under ledelse av dr. Knud Rasmussen, og den annen under ledelse av kaptein Ejnar Mikkelsen. De nærmere enkeltheiter vedrørende planene for disse to ekspedisjoner foreligger ennå ikke.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

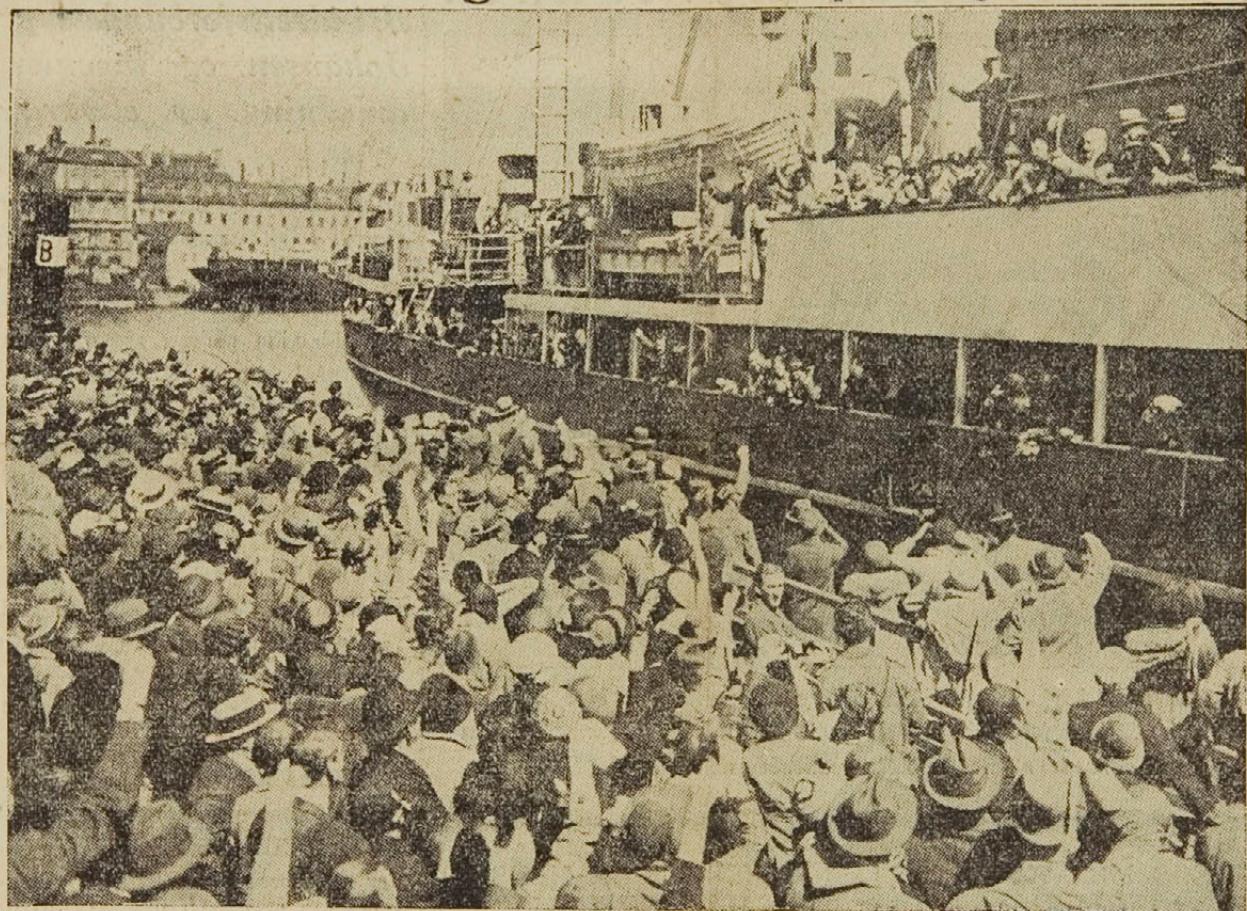
Stortingsplass 7 — Oslo

MØRGENBLADET

Bladets navn:

3. JUNI 1932

De danske grønlandsekspedisjoner.

Vi gjengav igåraftes en utførlig redegjørelse for Lauge Kochs store ekspedisjon til Øst-Grønland i sommer. — Ovenfor er gjengitt et fotografi av det første skib som drog avsted fra Kjøbenhavn. Det er «Disko» som dampet nordover i foråret.

Einkasjkæðan, gagn og ógagn, ógagn og garskjálaðan Reykjavíkur

En århundredgammel Ishavstragedie som vidnesbyrd i Grønlands-saken?

Et eiendommelig funn på Øst-Grønlands kyst. — Skelettrester av norske fangstfolk, som bekrefter hypotesen om at fangstvirksomheten deroppe har været en kontinuerlig norsk næringsdrift gjennem århunder.

Professor Shetelig uttaler sig til „Bergens Aftenblad“.

Blandt de medarbeidere som skal medfølge dosent Hoel på hans Grønlandsekspedisjon med «Polarbjørn», er også kaptein Hjalmar Breivik fra Trondheim. Han er en mann i 70 års alderen, og har gjort over 50 turer over ishavet. Hjalmar Breivik forteller at for 34 år siden under en tur med jakten «Anna» fra Tromsø som drev fiske like op under Øst-Grønland, hadde han funnet tegn til beboelse der. Det var tre jordhytter eller nærmere huler som lå like ved strandbredden. Foran inngangen til hyttene fant vi benrester av 18 lik. Det var skeletter av voksne mennesker, og vi hadde grunn til å tro at de skrev sig fra norske fangstfolk.

Da vi kom hjem til Norge varslet vi rette vedkommende om vårt funn, men noget utover dette blev der ikke gjort den gang.

Tre år etter, i 1901, var jeg etter på samme kanter av Øst-Grønland, og hyttene og de 18 lik lå der fremdeles. Den tragedie som uten tvil er utspillet her, ligger hundre av år tilbake i tiden.

Breivik, som er overbevisst om at han skal finne stedet igjen, sier videre at han er sikker på at det er de jordiske rester av et norsk fangstmannskap man her står overfor. Nu ser det ut for at man vil sette alt inn på gåtens løsning. Om dette funn har nogen betydning for rettsaken i Haag, er ikke godt å vite. Det gjelder selvsagt å få bragt på det rene om norske fangstfolk allerede for lengere tid tilbake drev fangstvirksomhet der oppe.

FANGSTVIRKSOMHETENS TRADISJONER OG OMFANG.

«40 erfarne Grønlands-skippere i Bergen i 1480».

Vi har forelagt ovenstående meddelelse for professor Shetelig. Han uttaler, at det er helt på det rene, at den norske fangstvirksomhet i Ishavet — deri også innbefattet strøket omkring Øst-Grønland — har foregått kontinuerlig fra de eldste tider og at den har fortsatt også etterat samkvemmet med bygdene på Vest-Grønland ophørte. Særlig meget er det jo ikke vi vet om denne virksomhet, etter som ferdene ikke blev antegnet i de offentlige dokumenter, som gir oss kjennskap til næringsvirksomheten i de dager. Men at fangsten i Ishavet har greppt ganske sterkt om sig i Norges — særlig Nord-Norges samfundsliv fremgår temmelig klart av de skjellige trekk, som sagaene

tross sin mangel på sans for økonomske foretelser, har tatt med, når de skildrer sine helters liv og virksomhet. Det eldste vidnesbyrd finner vi i Hålogalendingen Ottars beretning til kong Alfred av England. — Det var særlig hvalrossen, som var ettertreft, både på grunn av tennene, som for de gamle nordmenn erstattet elfenben, skinnet som blev brukt til å lage trosser av, og spekken, datidens olje. Man kan her — til en viss grad — tale om et så moderne begrep, som «kampen om oljen».

Så mange livsfornødenheter, som ishavsfangsten kunde skaffe, og så mange byttemidler den gav nordlandsbefolkningen ihende, sier det sig selv, at den blev regnet som en av Nordlandets naturherhøyer. Og de glimt vi gjennem sagaene får av den måte den artet sig på, viser som sagt, at det har vært en kontinuerlig næringsdrift — og en helt selvstendig næringsdrift. Den har også ingenting med kolonisasjonsvirksomheten på Vest-Grønland å gjøre, hvilket jo også klart fremgår derav, at den fortsatte med ferd til Vestisen i århundrer etterat Grønlandsbygdene var blitt overlatt til sin egen skjebne.

Der er forresten, fortsetter professoren, ting som tyder, at forbindelsen med Grønland ikke er blitt brutt så tidlig, som man før har regnet med. I 1477 — også ca. 20 år før Kolumbus

drog til Amerika, ledsaget den norske admiral — bergenserne Didrik Pining — to portugisiske herrer til Grønland, og man tør vel tro, at denne ferd er blitt kjent og omtalt i datidens større sjøfarende land. Det fortelles også om Didrik Pining, at han — etter å være blitt fredlös — tok bolig på Grønland, uten at man dog kan fastslå dette som en kjensgjerning.

At fangstvirksomheten på Grønland har hatt et betydelig omfang i slutningen av det 15de århundre fremgår tydelig av et dokument, som befinner seg i København, og som angår striden om hanseatenes rettigheter i Norge. Dokumentet er fra 1480. Det heter i dette, at der i Bergen er 40 erfarne skippere, som hvert år seiler til Grønland og kommer tilbake med rike fangster.

Og fangsten har aldri ophørt. Den fortsatte i de følgende århundre.

— Det kan også tenkes, at kaptein Breivik er støtt på et minne fra den gamle norske fangstvirksomhet?

— Det anser jeg for meget sannsynlig.

— Kan man fastslå tidspunktet for tragedien?

— Det skulle ikke være så vanskelig, når man først har fått det undersøkt. Noget må man vel kunne finne, som har tilhørt de døde fangstfolk.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

NIDAROS

31. MAJ 1932

GRØNLANDS-INNSAMLING I TRONDHEIM OG TRØNDELAG

Det blev for en tid siden valgt en komité eller et arbeidsutvalg her i byen for å få i stand en Grønlandsinnsamling, i likhet med den som pågår i Oslo og andre byer. Medlemmer av arbeidsutvalget er major Bøckmann, formann, kemner Kobbe, grosserer Djønne, løitnant Rode, redaktør Skjelstad, journalist Skaun og sekretær Kildal.

Arbeidsutvalget hadde møte igårveld og vedtok i store trekk planer for Grønlands-innsamlingen. Opsangen vil bli gjort den 7. juni, og senere vil det da gå slag i slag med avvikling av programmet. Det tenkes bl. a. på folkefester, Grønlands-utstilling, kortesje m. v., men nærmere program for alt dette vil komme etter hvert. Samtidig som arbeidet settes igang i byen, vil det også bli optatt i bygdene. Begynnelsen gjøres i Opdal lørdag den 4. juni, med foredrag av Skjelstad og Kildal, samt forevisning av lysbilder fra Eirik Raudes land. Søndag den 5. klokken 5 er det foredrag i Rennebu, og om kvelden klokken 8 i Meldal.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

DEN 17de MAI

6. JUNI 1932

Danmark treng betre tid paa Grønlandsprosessen.

Det lydest med at Danmark vil krevja utdryggjing eit par maanader eller so med aa senda inn andre innlegget sitt i Grønlandssaka for Haagdomstolen.

Etter dette kan vi ikkje venta at det fell dom i saka fyrr paa vaarparten næste år.